

РОЗДІЛ 5. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМ ГОСПОДАРСТВОМ

PERSPECTIVES FOR THE IMPLEMENTATION OF FOREIGN EXPERIENCE IN THE AREA OF FOREST MANAGEMENT IN UKRAINE

Звернено увагу на можливості застосування в Україні зарубіжного досвіду управління лісовим господарством. Подано класифікацію та порівняльний аналіз основних моделей управління лісовим господарством. Проаналізовано особливості управління лісовим господарством у Фінляндській Республіці, США, Канаді, Республіці Польща, Монголії. Визначено передумови впровадження основних моделей управління лісовим господарством. Розглянуто особливості розподілу функцій управління для комплексної, роздільної, орендно-концесійної моделей управління лісовим господарством. Проаналізовано зарубіжний досвід щодо зміни лісової політики та практики управління лісовим господарством для пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації лісового господарства до зміни клімату.

Ключові слова: лісове господарство, управління лісовим господарством, система управління лісовим господарством, стратегія адаптації до зміни клімату, лісова концесія.

Обращено внимание на возможности применения в Украине зарубежного опыта управления лесным хозяйством. Представлена классификация и сравнительный анализ основных моделей управления лесным хозяйством. Проанализированы особенности управления лесным хозяйством в Финляндской Республике, США, Канаде, Республике Польша, Монголии. Определены предпосылки внедрения основных моделей управ-

ления лесным хозяйством. Рассмотрены особенности распределения функций управления для комплексной, раздельной, арендно-концессионной модели управления лесным хозяйством. Проанализирован зарубежный опыт по изменению лесной политики и практики управления лесным хозяйством для смягчения последствий изменения климата и адаптации лесного хозяйства к изменению климата.

Ключевые слова: лесное хозяйство, управление лесным хозяйством, система управления лесным хозяйством, стратегия адаптации к изменению климата, лесная концессия.

The article discusses the possibility for the implementation of foreign experience in the area of forest management in Ukraine. The classification and comparative analysis of the main forest management models are done. The peculiarities of forest management in Finland, the USA, Canada, Poland, and Mongolia are analyzed. The preconditions for implementation of the basic forest management models are determined. Features of distribution of management functions for complex, separate, lease-concession forest management models are considered. The foreign forest policy and forest management practices for the implementation climate change mitigation and adaptation measures in forestry are analyzed.

Key words: forestry, forest management, forest management system, climate change adaptation strategy, forest concession.

УДК 630*6:630*97

Дубовіч І.А.

к.г.н., доцент кафедри
екологічної економіки
Національний лісотехнічний
університет України

Лесюк Г.М.

аспірант кафедри екологічної економіки
Національний лісотехнічний
університет України

Постановка проблеми. Соціально-економічні та політичні тенденції розвитку України та комплекс соціо-еколого-економічних проблем лісового господарства обумовлюють необхідність реформування системи управління лісовим господарством. Якість реформування визначається вибором такої моделі управління та лісової політики, які б у сукупності забезпечили конкурентоспроможність і довгостроковий розвиток лісового господарства у відповідності до принципів сталого розвитку. Вивчення зарубіжного досвіду щодо управління лісовим господарством та порівняння типових моделей управління дозволить уникнути їх надмірної переоцінки та потенційних помилок у впровадженні, а також виділити ті аспекти, які можуть бути враховані у процесі реформування лісового господарства України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжний досвід управління лісовим госпо-

дарством та можливості його застосування для реформування системи управління лісовим господарством України активно досліджують протягом останніх двох десятиліть вітчизняні науковці, зокрема: А.А. Головка, В.А. Голян, О.І. Дребот, Я.В. Коваль, Л.В. Полякова, М.Ю. Попков, М.А. Хвесик, М.Х. Шершун, О.М. Шубалий та ін. Однак, проведення порівняльного аналізу типових моделей управління лісовим господарством і виділення характерних ознак дозволить оцінити можливість застосування зарубіжного досвіду для реформування лісового господарства України.

Постановка завдання. Мета статті – вивчення зарубіжного досвіду управління лісовим господарством та можливості його застосування для реформування системи управління лісовим господарством України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У світовій практиці моделі управління лісо-

вим господарством найчастіше класифікуються за формами власності на ліс та за розподілом функцій управління між різними інституціями (табл. 1). Наведені класифікації є перехресними: одна й та сама модель управління лісовим господарством може належати до різних класифікаційних груп. Аналіз характерних особливостей типових моделей управління лісовим господарством дозволить відокремити у якості об'єктів вивчення держави з відмінними між собою моделями управління лісовим господарством.

Державні органи управління по відношенню до лісового господарства виконують чотири основні функції: законодавчу (формують лісову політику, приймають закони і нормативно-правові акти), контрольну (проводять нагляд і контроль за станом усіх лісів і законністю діяльності), господарську (організують лісгосподарську діяльність), забезпечення розвитку (підтримують науку та освіту у сфері лісового господарства, інвентаризацію лісів, лісову статистику, планування, захист і охорону лісів, лісовідновлення та лісорозведення). На основі розподілу вищезазначених функцій між різними органами управління виділяють три моделі управління лісовим господарством: комплексну, роздільну, передачі повноважень (орендно-концесійну) [3].

Характерною ознакою комплексної моделі управління лісовим господарством є зосередження функцій адміністрування і контролю у одного органу управління лісовим господарством, що одночасно є власником лісу. Роздільна модель управління лісовим господарством передбачає виконання законодавчих та контрольних функцій органами управління лісовим господарством, що не здійснюють лісгосподарської діяльності. Модель передачі повноважень реалізується переважно у країнах з високою лісистістю, у яких значні площі лісів незалучені у господарську діяльність, оскільки ведення

лісового господарства відбувається приватними підприємствами через механізми оренди або концесії. Державні органи управління лісовим господарством виконують функції регулювання і контролю лісового господарства [2; 3].

Відповідно до існуючої класифікації моделей управління лісовим господарством за переважними формами власності на ліс виділяють три основні моделі управління лісовим господарством: централізовано планована з державною формою власності на ліс, ринкова з приватною формою власності на ліс, ринкова з різними формами власності на ліс.

Централізовано планована модель управління з державною формою власності на ліс передбачає бюджетне фінансування лісгосподарської діяльності. Для її застосування необхідна рівномірна вікова структура лісів, що дозволяє здійснювати лісозорозведення в постійних розмірах і, відповідно, забезпечить стабільне фінансування ведення лісового господарства. Ринкова модель управління з переважно приватною формою власності на ліс здійснюється на основі таких базових принципів: володіння, користування і відтворення лісу здійснюють приватні власники; держава виконує регулятивні та контролюючі функції за допомогою адміністративних методів і фіскальної політики. Лісгосподарська діяльність фінансується переважно за рахунок коштів власників лісу і виконується під контролем державних органів. У країнах, що користуються ринковою моделлю управління з різними формами власності на ліс, здійснюється державне регулювання лісового господарства в умовах ринкової економіки при балансі інтересів держави і підприємств, що використовують лісові ресурси при різних формах власності [6].

На основі виділення характерних ознак типових моделей управління лісовим господарством в якості об'єктів вивчення проаналізовано різні

Таблиця 1

Класифікація моделей управління лісовим господарством [2; 3; 6]

Класифікаційна ознака	За функціями	За формами власності на ліс
Моделі управління лісовим господарством	Комплексна (Португальська Республіка, Королівство Бельгія, Королівство Данія, Турецька Республіка, Республіка Польща та ін.)	Централізовано планована з державною формою власності на ліс (Республіка Куба, Монголія та ін.)
	Роздільна (Республіка Австрія, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Фінляндська Республіка, Французька Республіка, Литовська Республіка та ін.)	Ринкова з приватною формою власності на ліс (Фінляндська Республіка, Федеративна Республіка Бразилії, Республіка Чилі, Республіка Колумбія, Мексиканські Сполучені Штати, Аргентинська Республіка, Республіка Перу, США, Китайська Народна Республіка та ін.)
	Передачі повноважень (орендно-концесійна) (Канада, Російська Федерація, Республіка Камерун, Демократична Республіка Конго, Королівство Камбоджа, Республіка Ліберія та ін.)	Ринкова з різними формами власності на ліс (Канада, Федеративна Республіка Німеччина, Республіка Польща, Королівство Норвегія, Республіка Австрія, Республіка Камерун, Центральноафриканська Республіка, Республіка Кот-д'Івуар, Демократична Республіка Конго та ін.)

держави: Фінляндська Республіка, США, Канада, Республіка Польща, Монголія.

Класичним прикладом ринкової моделі управління лісовим господарством з переважно приватною формою власності на ліс є **Фінляндія**. 60% лісів Фінляндії знаходяться у приватній власності. Ліси, що належать приватним особам, передаються від покоління до покоління через спадщину («сімейне лісове господарство»). Лісові господарства у Фінляндії невеликі за площею: кількість приватних лісових господарств площею більше 2 га становить близько 347 000. Тільки 5% лісових господарств за площею є більші 100 га. Держава володіє 26% лісів Фінляндії, підприємствами лісової промисловості та 5% виробничих лісових угідь. Державні ліси переважно розташовані на півночі та сході Фінляндії, 45% з них знаходяться під охороною. Тому частка приватних лісових земель, що використовуються у комерційних цілях значно вища, ніж частка лісових земель з іншими формами власності [16].

У Фінляндії реалізацію політики сталого використання відновлюваних природних ресурсів забезпечує Міністерство сільського і лісового господарства, у підпорядкуванні якого перебуває також Лісова служба, що здійснює господарську діяльність – збір та продаж деревини, а також підтримку державних лісів відповідно до принципів багатопільового лісокористування. Лісова служба керується соціальними зобов'язаннями, такими, як: збереження біорізноманіття, забезпечення рекреаційного доступу до лісів, сприяння зайнятості та забезпечення сприятливих умов для практики оленярства. Крім того, Лісова служба створює та підтримує державну мережу лісових доріг. З питань, пов'язаних з охороною природи, Лісова служба підпорядковується Міністерству охорони навколишнього середовища [16].

Відповідно до Національної лісової стратегії Фінляндії на 2015-2025 рр. основними цілями лісового господарства є: забезпечення конкурентоспроможності лісового господарства, диверсифікація лісової продукції та продовження використання лісів відповідно до принципів сталого лісокористування [18, с. 9].

У фінансовій сфері витрати, за винятком тих, які забезпечують використання природоохоронних функцій, Лісова служба покриває за рахунок одержуваних доходів. Після сплати всіх встановлених податків Лісова служба вносить до бюджету Фінляндії отриманий чистий дохід у формі дивіденду, що свідчить про високу ефективність господарського управління землями, які перебувають у державній власності [7, с. 65]. Лісове господарство забезпечує понад 4% ВВП Фінляндії, і створює робочі місця для близько 65 000 чоловік [10].

Фінляндія є однією з перших держав, які опублікували Національну стратегію адаптації до зміни

клімату (2005 р.). Мета стратегії – аналіз наслідків зміни клімату у Фінляндії та оцінка необхідності адаптаційних заходів. Основними заходами адаптації лісового господарства до зміни клімату є: розроблення рекомендацій щодо ведення лісогосподарської діяльності з врахуванням зміни клімату та їх включення до Національної лісової програми, захист генофондів лісових дерев, розроблення системи для прогнозування і моніторингу пошкоджень, потенційні заборони на імпорт деревини з районів з найбільшими осередками шкідників та ін. [11].

У **США** більшість лісових земель (58%) знаходяться у власності приватних осіб, сімей, корінних племен, корпорацій, неурядових організацій та інших приватних структур. 42% лісових земель контролюються федеральними, державними та місцевими органами влади. У США приблизно 11 млн власників лісових земель, 61% з них володіє ділянками менше 10 акрів. Однак, більшість лісових земель (67%) – ділянки площею більше 100 акрів, 22% лісових земель – ділянки площею більше 10000 акрів, що знаходяться у власності менш, ніж 1% власників (корпорацій або інвестиційних компаній, що використовують лісові землі у комерційних цілях). Приватні ліси забезпечують виробництво понад 90% деревообробної та паперової продукції і є більш продуктивними, оскільки розташовані у кращих лісорослинних умовах та мають вищий річний приріст деревини [14, с. 6].

Управління лісовим господарством здійснює Лісова служба США, яка на правах департаменту входить до складу Міністерства сільського господарства США. Основними завданнями Лісової служби є підтримка здоров'я, різноманітності і продуктивності лісів з метою задоволення потреб нинішніх і майбутніх поколінь. Лісова служба повинна взаємодіяти з органами місцевого самоврядування та приватними власниками земель. Законодавчо визначено цілі подібної взаємодії: вдосконалення методів управління лісовим господарством в штатах та округах. У сфері управління лісовим господарством набула широкого поширення практика спільних узгоджених дій міністерства і органів місцевого самоврядування [1].

Лісова Служба США розробила Національну дорожню карту для реагування на зміни клімату, що включає стратегію адаптації до зміни клімату, стратегію пом'якшення наслідків зміни клімату, стратегію сталого споживання. Стратегія адаптації до зміни клімату передбачає збільшення стійкості лісових екосистем до кліматичних факторів, зменшення вразливості та / або збільшення адаптаційних можливостей екосистеми, сприяння зміні традиційної моделі поведінки суспільства, заснованої на систематичному вилученні природних ресурсів до екологічної моделі поведінки. Стратегія пом'якшення наслідків зміни клімату передбачає сприяння поглинанню атмосферного вуглецю лісами і зберігання

вуглецю в ґрунтах, рослинності, а також заходи, спрямовані на скорочення викидів парникових газів. Для забезпечення сталого споживання Лісова служба підтримує та впроваджує довгострокові програми, інструменти та політику, які базуються на принципах сталого розвитку, сприяє формуванню поведінки, спрямованої на зменшення екологічного сліду в довгостроковій перспективі [12, с. 4].

Канада володіє 347 млн га лісу, що становить майже 9% площі лісів у світі. 90% лісів Канади перебувають у власності провінцій, 2% – у федерального уряду, 2% – у корінних народів, 6% лісів є приватними. Приватні ліси Канади – великі за площею ліси, що належать лісовим компаніям, зокрема в провінціях Нью-Брансвік, Нова Шотландія, Онтаріо, Квебек та Британська Колумбія. Одна десята частина деревини, заготовленої в Канаді, надходить із приватних лісів [8].

Провінції надають лісогосподарським компаніям право заготовляти деревину через лісогосподарські концесії. Уряд провінції зобов'язаний дотримуватися федеральних законів та міжнародних угод та має право: розробляти та вводити в дію лісові закони; надавати ліцензії чи підписувати угоди про заготовлю деревини з лісовими компаніями; затверджувати плани заготівлі деревини; здійснювати нагляд та контроль за діяльністю лісових компаній для забезпечення дотримання законів, угод про оренду та планів ведення лісового господарства; отримувати роялті від лісових компаній за деревину, яку вони заготовляють з громадських лісів; управляти природоохоронними територіями та провінційними парками [8].

Уряд Канади підтримує трансформацію лісового господарства через низку ініціатив таких, як: інвестиції в Програму трансформації лісової промисловості, Програму розширення можливостей ринку та Програму інновацій в галузі лісів. Одна з ключових тенденцій в управлінні лісовим господарством Канади – це врахування впливу зміни клімату на ліси та розроблення заходів з пом'якшення наслідків зміни клімату та заходів адаптації до зміни клімату [8].

Заходи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату включають: збільшення площ лісів шляхом заліснення нелісових земель, зменшення викидів парникових газів і зростання запасу вуглецю (через обмеження спалювання відходів – кори, гілок, пнів та їх використання для біоенергії, прискорення лісовідновлення після природних катаклізмів), збільшення обсягів використання деревини у будівництві замість матеріалів, виробництво використання і поширення яких спричиняє більші викиди вуглецю [15, с. 14].

З 2008 р. Канадська рада міністрів лісу звертає особливу увагу на адаптацію лісового господарства до зміни клімату. Програма ForestChange надає науково обґрунтовану інформацію, аналіз

минулих тенденцій та майбутніх прогнозів впливу зміни клімату на лісове господарство. Основними заходами адаптації лісів до зміни клімату є: проти-пожежні заходи для місцевих громад (вибір рослин стійких до займання та видалення потенційно легких для займання сухого листя та гілок навколо будинків), регулювання схем рубок лісу для мінімізації пошкоджень комахами (рубка вразливих ділянок лісу і дерев пошкоджених комахами та шкідниками для підтримки здоров'я лісових екосистем), зменшення пошкоджень, завданих вітровалами (лісівничі заходи – зміна розміру і форми ділянок заготівлі та залишення захисних ділянок), використання мертвої і пошкодженої деревини у виробництві, висадка лісу з різних джерел насіння для підтримки продуктивності лісу, ідентифікація порід дерев стійких до посухи та їх висадка [15, с. 8-13].

81% лісів **Польщі** знаходяться у державній власності, з яких 77,1% знаходяться в управлінні державної структури «Державні ліси Польщі». Частка приватних лісів – 19,0%.

Державна структура «Державні ліси Польщі» – організаційна одиниця без статусу юридичної особи, яка здійснює організацію рубок та інших лісогосподарських робіт, продаж деревини, сертифікацію, охорону і захист лісу. Система управління лісовим господарством є трирівнева [17]:

1 рівень – генеральна дирекція. Генеральний директор призначається міністром навколишнього середовища та керує всією організацією шляхом видачі наказів і рішень.

2 рівень – 17 регіональних дирекцій, що координують та здійснюють нагляд за діяльністю підлеглих підрозділів.

3 рівень – 430 надлісництв, ведення лісового господарства у яких відбувається відповідно до плану. До складу надлісництв, у свою чергу, входять лісництва.

Допоміжні функції щодо управління лісовим господарством виконуються окремими підрозділами, що діють на національному або регіональному рівнях. Відділами національного рівня є:

- Інформаційний центр – публікує журнали та книги, оприлюднює інформацію на веб-сайті, займається просуванням та організацією заходів.

- Координаційний центр екологічних проєктів – координує екологічні проєкти Державних лісів Польщі, реалізує заходи для Операційної програми «Інфраструктура та довкілля», аналізує перспективи надання фінансової допомоги лісовому та деревообробному секторам.

- Лісовий генний банк в Костшице – збирає та зберігає генні ресурси дерев і чагарників, проводить дослідження щодо збереження ресурсів, випускає біопрепарати.

- Центр лісової культури в Голухові – керує музеєм лісового господарства, захищає мистецьку творчість лісників, займається освітою.

- Лісовий технологічний центр в Яроціні – виробляє лісові машини та обладнання.

- Центр розробки та впровадження в Бедоні – впроваджує нові технології, проводить навчання та курси, займається друком.

- IT-відділ – створює програмне забезпечення та бази даних [17].

Самофінансування лісового господарства у Польщі можливе через існування так званого лісового фонду, кошти якого використовуються для вирівнювання фінансових можливостей прибуткових і неприбуткових над лісництв [7, с. 69]. Лісовий фонд також фінансує інші проекти, в тому числі проекти національного масштабу, наприклад, щодо розвитку освіти, інфраструктури, підготовки планів управління лісовим господарством [17].

Особливістю польської моделі управління лісовим господарством є використання аутсорсингу, що передбачає залучення підприємницьких структур до виконання окремих видів робіт та надання послуг лісгоспам. Підписання контрактів на проведення лісових операцій здійснюється на основі тендеру [5].

Польська національна стратегія адаптації до зміни клімату передбачає заходи адаптації до зміни клімату для прибережних зон, сільського, водного, лісового господарства, енергетичного сектору економіки. Основними заходами адаптації лісового господарства до зміни клімату у Польщі є: збільшення лісистості шляхом природного та штучного поновлення лісу, раціоналізація землекористування; використання правил екосистемного менеджменту в управлінні лісовим господарством, продовження впровадження та розробки інструментів для захисту сільськогосподарських земель, лісових ресурсів, родючих ґрунтів, моніторинг впливу зміни клімату на ліси, зокрема, фенологічні спостереження, моніторинг, контроль та запобігання розповсюдженню іноземних видів, що становлять загрозу для місцевих видів або природних середовищ існування та ін. Відповідальність за впровадження заходів несуть Міністерство навколишнього середовища Польщі, власники лісів та лісові менеджери [13, с. 37].

Прикладами централізовано планованої моделі управління лісовим господарством є країни соціалістичної орієнтації. У **Монголії** всі ліси та земля є державними. Міністерство природи, навколишнього середовища та туризму є відповідальним за управління лісовим господарством. Основною метою управління лісовим господарством є захист та розвиток існуючих лісів Монголії для забезпечення виконання ними ґрунтозахисних, водозахисних та інших функцій. Зазначимо, що модель управління лісовим господарством Монголії змінюється відповідно до Нового закону про ліси Монголії, затвердженого у 2007 році. Можливим є громадське лісокористування та управління лісовим

господарством на основі лізингу. Відповідно до цього закону та нової лісової політики очікується передача 50% національних лісових земель до місцевих громад до 2021 р. [9, с. 41].

Порівняльний аналіз моделей управління лісовим господарством дозволяє зробити наступні узагальнення:

- виникнення та імплементація певної моделі управління лісовим господарством залежить від екологічних (наявність особливо охоронюваних лісів, відсоток лісистості території та ін.), соціальних (щільність населення, відсоток безробіття, соціальна інфраструктура та ін.) та економічних (наявність виробничих потужностей в лісопромисловому секторі, розвиненість транспортної мережі, близькість лісових ресурсів до ринків збуту, рівень орендної плати, фінансовий стан лісового господарства та ін.) факторів;

- у світовій практиці управління лісовим господарством представлені численні варіанти розподілу функцій управління лісовим господарством з метою усунення потенційних конфліктів інтересів та забезпечення прозорості діяльності органів управління лісовим господарством;

- ринкова модель управління лісовим господарством з приватною формою власності на ліси характеризується високими показниками розвитку, однак приватні ліси найчастіше розпорошені між великою кількістю власників та є невеликими за площею;

- країни з високим показником лісистості та федеративним устроєм застосовують децентралізовані моделі управління лісовим господарством;

- використання централізовано планованої моделі управління лісовим господарством в умовах нерівномірної вікової структури лісу створює передумови для недофінансування лісгосподарської діяльності;

- застосування механізму лісової концесії ефективно за умов наявності великих площ лісу;

- лісова політика та моделі управління лісовим господарством зазнають трансформаційних перетворень в умовах зміни клімату;

- розроблені стратегії адаптації лісового господарства до зміни клімату є частиною національних стратегій адаптації до зміни клімату або окремими законодавчими документами та стосуються зміни практики лісгосподарської діяльності.

На основі проведеного аналізу зарубіжного досвіду управління лісовим господарством вважаємо, що в сучасних умовах розвитку України доцільно звернути увагу на розвиток державно-приватного партнерства (ДПП) у лісовому господарстві. Досвід Канади та Республіки Польща показує, що застосування форм ДПП залежить від лісистості та соціально-економічних умов території. Зауважимо, що аутсорсинг у лісовому господарстві України поширений серед підприємств Львівського ОУЛМГ, однак розвиток лісових концесій

немає чіткого законодавчого регулювання [4, с. 91]. Перспективними видами економічної діяльності у лісовому господарстві України, для яких може бути застосованим механізм аутсорсингу є: використання відходів лісозаготівлі, будівництво, облаштування та забезпечення функціонування споруд для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей. Досвід Фінляндської Республіки та США показує, що приватна форма власності на ліс забезпечує кращі передумови розвитку суміжних з лісовим господарством галузей економіки. Оскільки в Україні практика ведення приватного лісового господарства не отримала поширення і приватна форма власності на ліси є потенційним джерелом соціальних конфліктів, політика масової приватизації лісових земель не є доцільною. Зарубіжний досвід щодо використання заходів з пом'якшення наслідків зміни клімату і адаптації лісового господарства до зміни клімату повинен отримати застосування в Україні через зміни в стратегії розвитку лісового господарства та положенні про діяльність органів управління лісовим господарством шляхом визначення відповідальності за реалізацію відповідних заходів.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз зарубіжного досвіду управління лісовим господарством показує, що вибір моделі управління лісовим господарством залежить від природо-кліматичних умов, державного устрою та сформованих національних традицій лісочористування. Тому застосування організаційно-правових та економічних аспектів управління лісовим господарством інших держав має бути адаптованим до умов України. Основою інституційної реформи лісового господарства України повинні бути національна лісова політика та стратегія з визначеними цілями лісового господарства, періодичного оновлення яких відбуватиметься з врахуванням соціально-економічних умов держави та прогресивних світових тенденцій розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Петров В. Управление лесами в США / В. Петров, А. Смирнова // ЛесПромИнформ № 2(116). – 2016. – С. 162-166.
2. Полякова Л.В. Моделі управління державними лісами / Л.В. Полякова // Лісовий і мисливський журнал. Випуск 3. – 2016. – С. 6-12.
3. Попков М.Ю. Лесной тупик на пути в Европу / М.Ю. Попков // [Електронний ресурс]. – Доступний з: <https://www.lisportal.org.ua/7823/>
4. Соловій І.П. Особливості державно-приватного партнерства в умовах реформування системи управління лісами та лісовим господарством України / І.П. Соловій, Г.М. Лесюк // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – 2016. – Т. 21, Вип. 8. – С. 89-93.

5. Толчанова З.О. Шляхи реформування лісового господарства України з урахуванням закордонного досвіду / З.О. Толчанова // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Економіка: зб. наук. праць. Вип. Луцьк, 2008. – С. 103-107

6. Хозяинов А.С. Изучение зарубежного опыта организации государственного управления воспроизводством лесов: США, Канада, Финляндия / А.С. Хозяинов, Н.М. Большаков // Вестник Научно-исследовательского центра корпоративного права, управления и венчурного инвестирования Сыктывкарского государственного университета. – Сыктывкар, 2010. – С. 7-10.

7. Шубалий О.М. Трансформація еколого-економічних відносин у лісовому секторі: механізми та інститути / О.М. Шубалий // Дис. на здоб. наук. ст. д.е.н. – Київ, 2015. – 448 с. [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://ecos.kiev.ua/share/upload/files/theses/shubaliy/thesis_shubaliy.pdf

8. Forest land ownership. – Natural Resources Canada [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.nrcan.gc.ca/forests/canada/ownership/17495>

9. Hijaba Ykhanbai. Mongolia forestry outlook study / Hijaba Ykhanbai // Working Paper No. APFSOS III/ WP/ 2009/ 21. – Food and Agriculture Organization of the United Nations, Regional Office for Asia and The Pacific. – 2010. – 49 p.

10. Markus Lier Finland's forests 2017 / Markus Lier, Kari T. Korhonen, Tarja Tuomainen, Jari Viitanen, Antti Mutanen // Natural Resources Institute Finland, Luke. – 2017. [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.luke.fi/wp-content/uploads/2017/06/finlands-forests-facts-2017-www.pdf>

11. Marttila V. Finland's National Strategy for Adaptation to Climate Change / Marttila V., Granholm H., Laanikari J., Aalto A., Heikinheimo P. – Ministry of Agriculture and Forestry, Helsinki. – 2005. – 281 p.

12. National Roadmap for Responding to Climate Change. – United States Department of Agriculture. – 2001. – 32 p. [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.fs.fed.us/climatechange/pdf/Roadmapfinal.pdf>

13. Polish National Strategy for Adaptation to Climate Change (NAS 2020) Ministry of the Environment. – Warsaw, 2013. – 59 p.

14. Sonja N. Oswalt Forest Resources of the United States, 2012: a technical document supporting the Forest Service 2015 update of the RPA Assessment / Sonja N. Oswalt, W. Brad Smith, Patrick D. Miles, and Scott A. Pugh // Gen. Tech. Rep. WO-91. Washington, DC: U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Washington Office. – 218 p.

15. State of Canada's Forests. Annual Report 2016. – Natural Resources Canada, Canadian Forest Service, Ottawa. – 72 p.

16. State of Finland's forest. – Metsähallitus Forestry Ltd. [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.metsa.fi/web/en/state-owned-forestry-company>

17. The State Forests National Forest Holding. [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.lasy.gov.pl/en/our-work/sf-national-forest-holding/organization>

18. National Forest Strategy 2025. – Ministry of Agriculture and Forestry of Finland. – 2015. – 56 p.